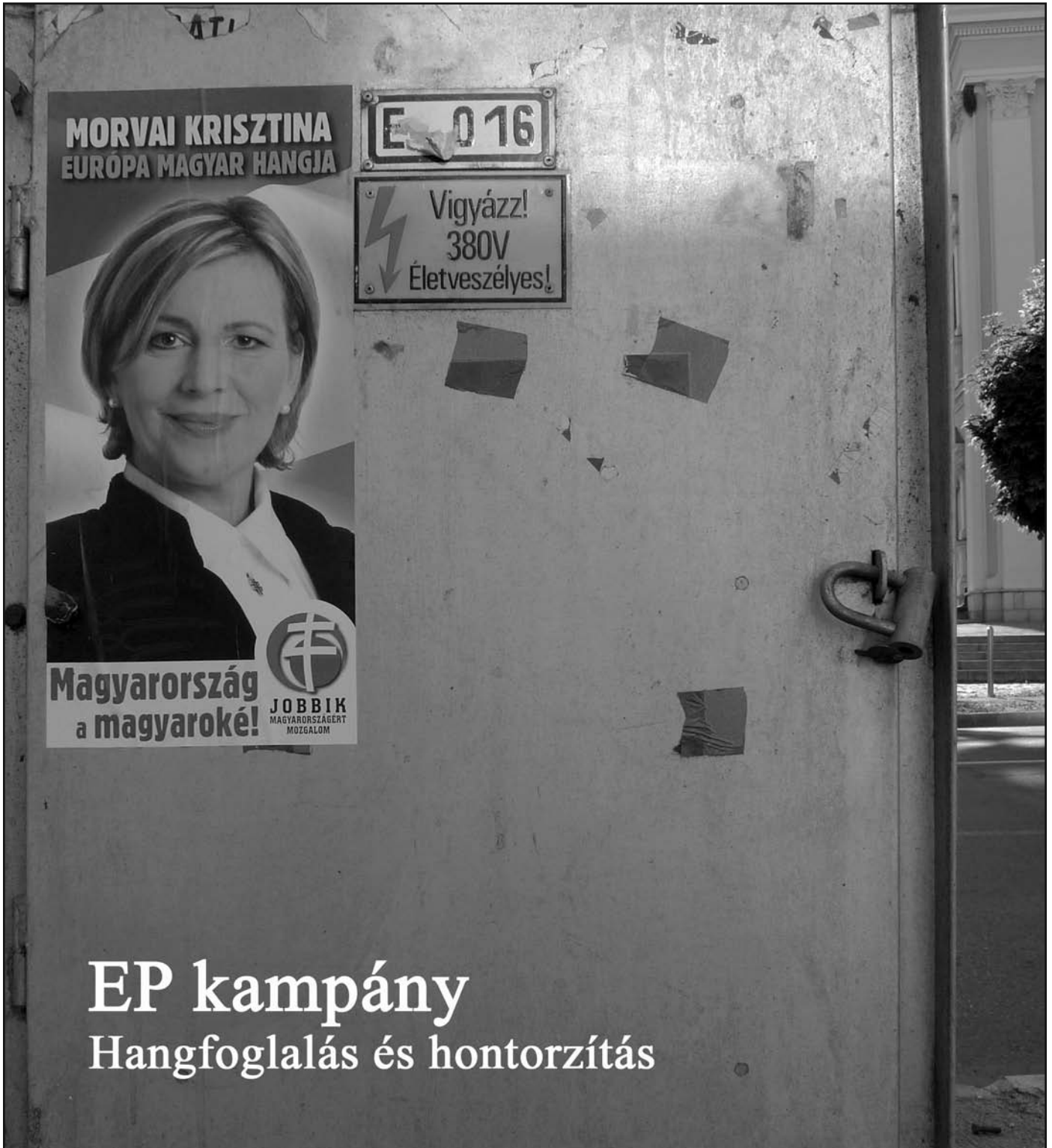

Sófár

2009. 06. 05.

אזאעגערעניגערע - א נייערעגיהאזא - a Nyíregyházi Zsidó Hitközség lapja

EP kampány Hangfoglalás és hontorzítás

Cikkeinkből: Kacsapecsenye • Magyarország és az ökrös szekér • Kis falu, nagy gyűlölet • Megszólt a kakas... • A nyírségi Holokauszt emlékére • Picibaba nagy kalandja • Az Élet Menete életképei •

Kacsapecsenye

Emlékeznek a régi reklámra? „Kacsapecsenye pecsenyekacsából.”

Biztos recept, amellel cáfolhatatlan igazság. Próbálnánk csak meg sertésből vagy marhából készíteni, fogadjunk, senki nem mondaná rá, hogy kacsapecsenye.

Nekem mindössze ez jut eszembe a plakátokon olvasható mondatról: Magyarország a magyaroké. Evidens, attól hívják így. Csehország a cseheké, Svédország a svédeké. Vitán felül áll, nem lehet összekeverni sem az alapvető jellemzőket, sem a tulajdonjogokat. Lehetetlen magyarokból Csehországot, svédekből Magyarországot kreálni. Kacs-

pecsenye – na, miből? csakis pecsenyekacsából.

Ezek hát axiómák. A Wikipédia szerint az axióma: „... olyan állítást jelent, melynek igazságában épeszű ember nem kételkedhetik.”

Igenám, csak hogy minél tovább ismételtünk egy szót, egy kifejezést vagy netán egy axiómát, annál értelmetlenebbé válik. Tessék megpróbálni a kacsapecsenyével. Karinthy Ferenc meg is írta:

*Kacsapecsenye pecsenyekacsából
Kecsepacsanya pacsanyakecséből
Pacsakecsenye kecsenyepacsából
Pecsekacsanya kacsanyapecséből
Pecsenyekacsa kacsapecsenyéből*

*Pacsanyakecse kecsepacsanyából
Kacsanyapecse pecsekacsanyából
Kecsenyepacsa pacsakecsenyéből*

Ez már meglehetősen blődnek hat, nemde? Mi az a blődli? Ismét a Wikipédia: „A blődli... értelme, hogy nincs értelme. Humoros. Mitől humoros? Attól, hogy olyan, mintha lenne értelme. A blődli az értelem paródiája. A blődli leleplezi az értelem értelmetlenségét. Az értelmetlenség értelmét.”

Az említett plakát a Jobbiké. Magyarország a magyaroké. Kacsapecsenye pecsenyekacsából.

Somos Péter

Választási plakát a Nyíregyházi Zsidó Hitközségnél. Célzott üzenet?

Magyarország és az ökrös szekér

„Az ökrös szekér Pista bácsié”. Egyszerű, kijelentő mondat. Nem túl izgalmas. Megtudható, hogy van Pista bácsi és van ökrös szekér, a kettő pedig a tulajdonos és a tulajdon viszonyában áll egymással. Az is felismerhető, hogy valószínűleg Pista bácsi fuvarozással foglalkozik, hiszen az ökrös szekér valami ilyesmire való. Mivel Pista bácsi a tulajdonos, más a szekeret nem használhatja engedély nélkül, ő ellenben akár meg is semmisítheti azt.

„Magyarország a magyaroké.” Mellbevágó kijelentés, ki gondolta volna? Spanyolország pedig a spanyoloké, Brazília pedig a braziloké stb. Érdekes ezért plakátok nyomtatására költeni és az országot kitapétázní? Egyszerűsége ellenére ennek a három szóból álló rövid mondatnak ma, 2009-ben számos üzenete van.

Ha ilyen módon kell hangsúlyozni ezt, akkor feltételezhető, hogy a szerzők úgy gondolják, valakik el akarják venni Magyarországot a magyaroktól. Biztosan a csodálatos tengerpartja, világhírű ókori emlékei, virágzó gazdasága, szép, tiszta városai, temérdek ásványkincsei miatt. De kinek kellene ez az ország, ha nem azoknak, akik szeretik őt?

Másfelől ez a mondat - „Magyarország a magyaroké” - azt is jelenti, hogy hirdetői azt kívánják, ebben az országban kizárólag magyarok éljenek. De kik azok a magyarok? Magyar-e például az, aki otthonának tekintve ezt az országot itt él, adót fizet, és a maga mikrokozmoszában a

társadalom értékes, konstruktív tagja? Vagy csak az a magyar, aki rovásirosos pólót hord, az autóján piros-fehér csíkos matricával, mindenképp keresztény, és semmiképp sem róma vagy zsidó? Mitől lesz jobb az, ha Magyarország csak a „magyaroké”?

Sajnálatos az, ha a nemzeti identitás, a hazafiság valaki-elleniségben nyilvánul meg. Akkor szeretem a hazámat, ha elutasítom azokat, akik szerintem azt „meghódítani” akarják? Vagy akkor vagyok igazi hazafi, ha elhátarolódok azoktól, akik az én „magyar” fogalmamba már nem férnek bele?

Nyilvánvaló, hogy ma Magyarország számos gondal küzd. A legkézenfekvőbb, de a legalkalmatlanabb megoldás ezekre az, ha másra mutatunk: ő a hibás, de a lényeg, hogy Magyarország a magyaroké, és ha tényleg az lesz, akkor itt lesz a

Mennyország. Itt lesz?

A tulajdonos jogainak egyike az, hogy tulajdonát akár meg is semmisítheti. Engedjük meg egy pillanatra, hogy teljesüljön az óhaj, és zárjunk ki a magyar honból mindenkit, aki nem „magyar”. Maradnak tehát az árpád-sávós-orosz-lános-kettős kereszt hazafik, de előbb-utóbb a szalámitás ügyis folytatódik, míg Kárpátiában nem marad se magyar se nem-magyar.

Tóth-Ábri Péter

Plakát mindenhol. Vajon a társadalmi jelzőlámpák működnek?

Kis falu, nagy gyűlölet

Ronen Dorfan

Virágokkal borított síremlék áll Tiszaeszlár, az ukrán határtól nem messze fekvő, pasztorálisan szunnyadó ke-

let-magyarországi falu temetőjében. A virágokat fekete és nemzeti színű szalagok díszítik, azokon pedig versek és ígéretek, hogy örökké emlékezni fognak rá. A síremlékre, amely alatt nincsen holttest, a Solymosi Eszter nevet vésték.

127 évvel halála és 64 évvel a holokauszt után a név még mindig nyílt sebet jelent a magyar zsidók számára. Solymosi Eszter 1882 április elején eltűnt. 13 éves volt, cselédlánnyként egy gazdag családnál dolgozott. Festékért küldték a boltba, ahonnan nem tért vissza. Antiszemita körökben kihasználták az alkalmat, hogy a faluban éppen abban az időben néhány metsző tartózkodott, és hogy az eset röviddel Peszach előtt történt. Felhangzott a régi hátborzongató vád: a zsidók meggyilkoltak egy keresztény kislányt az ünnep tiszteletére.

Bary Józsefet, egy antiszemita vizsgálóbírókat küldték ki a helyszínre. A helyi hitközség nem kevesebb, mint 15 tagját vette őrizetbe. Bary a vádat a templomszolga két gyerekétől fenyegetésekkel kicsikart tanúvallomásokra alapozta. Az egyik gyerek azt állította, hogy a kulcslyukon benézve látta, amint a zsidók elvágják a kislány torkát.

Néhány héttel később a folyóban egy holttestet találtak, melyet a megyeorvos és egy asszony a kislány holttesteként azonosítottak. A holt-

testen nem találták erőszak nyomait, a lány vízbe fulladt. Eszter anyja felismerte a lánya ruháit, de azt állította, hogy a holttest nem az övé. Gyorsan elterjedtek az előzőeknél nem kevésbé gonosz új pletykák: a zsidók egy Eszter ruháiba öltöztetett holttestet csempészték a környékre, hogy elleplezzék bűnösségüket.

Mindennek ellenére egy évvel a történet után felmentették a zsidókat minden vád alól. A vizsgálóbíró az állami vezetés élesen elítélte, és a felmentő ítélet új elmélethez vezetett: a világ zsidó bankárai kényszerítették a magyar kormányt a vádlottak felmentésére. A klasszikus és a modern antiszemitizmus keveredett abban a korszakban, amikor a magyar zsidók az osztrák-magyar monarchiától kapott emancipációt gyors felemelkedésre használták ki a kultúra, a tudomány, a politikai és az élet egyéb területén.

A történet nem merült feledésbe. Az antiszemita ügyész könyvet írt, amelyben a vérvád tényként szerepelt. Néhány évenként új kiadás jelent meg, az utolsó 1943-ban, röviddel azelőtt, hogy a környék zsidóit Auschwitzba küldték. Három héttel ezelőtt rendezték meg Tiszaeszláron a szokásos évi megemlékezést Solymosi Eszter emlékére. A síremléket 1994-ben avatták fel egy Spanyolországban élő magyar adományából.

A virágkoszorúkon feltüntették a koszorúzó szervezetek nevét. Közülük van az egyre erősödő Jobbik nevű fasiszta párt és a Magyar Gárda nevű katonai szervezet, amelynek tagjai egyenruhában járnak és részesei a főként cigányok ellen irányuló verbális erőszaknak. Egy harmadik koszorún nyilaskereszt látható, a ma-

gyar náci párt jelképe, amely Eichmann partnere volt a magyar zsidóság megsemmisítésében.

Ez egy primitív Dreyfuss-per volt – összegzi Kertész Gábor főiskolai adjunktus, egyben a nyíregyházi hitközség elnöke. Elmondása szerint a mai napig időről időre kénytelen megküzdeni a tiszaeszlári vérváddal. Néhány évvel ezelőtt Tiszaeszlár korábbi polgármesterével, Juhász Imrével keveredett vitába, aki cikkében megjegyezte, hogy az egykori ügyész, Bary József tisztességes munkát végzett, és lehet, hogy van igazság a következtetéseiben.

A helyi futballpályán kis hirdetés van a megemlékezésről. Szerepelt a programban Schuster Lóránt, a Magyar Nemzeti Front vezetőjének üdvözlő beszéde, közös gyászkoncert és koszorúzás. Egy arra járó helybeli lakos megismétli, amit 5-6 társától már hallottunk. Nem lehet tudni, mi történt valójában – makacsokodik, és megjegyzi, hogy a helybeliek közül csak néhányan vettek részt a megemlékezésen. A legtöbb résztvevő a Magyar Gárdához tartozott – magyarázza.

Örül, hogy eljöttek. Ő ugyan nem tartozik közéjük, de „jó, hogy jöttek, mert a cigányok félnek tőlük”. Ő pedig a cigányoktól fél. A cigányok rettegnek a szélsőjobbaktól, akik az utóbbi hónapokban többször rájuk támadtak, többek között Molotov koktélt dobtak a házaikba.

Auschwitz is politika

Három templom van Tiszaeszláron. Az egyik római katolikus, ott

nincs helyi pap. A másik protestáns, a harmadik görög katolikus. A pap, aki ott lakik a családjával, szívélyesen fogad. Elmeséli, hogy tanulmányai során járt Izraelben, élete legnagyobb élménye volt megnézni azokat a helyeket, ahol Jézus járt és élt. Panaszkodik, hogy a nehéz idők és a gazdasági helyzet romlása ellenére az emberek nem közelednek a valláshoz. A kérdésre: vannak-e cigányok a hívei között, azt feleli, hogy a cigányok nem keresztények.

Kérdezem a perről. Azt mondja, sokat írtak a témáról, és semmi kétsége nincs, hogy a nyomozást nem vezették le rendesen, s hogy a tanúvallomások problémásak. Megkérem, tegye félre a procedurális kérdéseket és mondja meg, lehetséges-e szerinte, hogy zsidók bűnösök a kislány halálában. „Nem hiszek a kollektív bűnben” – idézi a modern kereszténységnek a zsidók Jézus meggyilkolása miatti bűnösségéről vallott nézetét.

De annak alapján, amit a zsidóságról tud, amit tanult, lehetséges, hogy vallási okokból ilyen gyilkosságok követtek el?

„Nem tudhatjuk az igazságot. Ezt a történetet politikai célokra használták fel. Politikai témává vált, mint az auschwitzi áldozatok száma.” Kelet-Magyarországon Auschwitz is politika. Néhány szélsőséges, mint pl. ifjabb Hegedűs Lóránt református lelkész, jelentőssé teszi a modern Magyarországon a meggyilkolt kislány mítoszt. Olyan vallási képeket terjesztenek, amelyeken Solymosi Eszter Jézus térdén ülve mutatja a vágott sebeket a nyakán. Vannak, akik a kálvinista családból származó lány szentté avatását szorgalmazzák.

A zsidók a kellenél többet foglaloznak ezzel

Egy öregasszony is van a pap há-

zában. Megkérdezem, emlékszik-e olyan időkre, amikor zsidók is laktak a faluban. Igennel felel és szomorúan ingatja a fejét. Rámutat egy házra, azt mondja: Friedmann, majd egy másikra: Goldstein. A feljegyzések szerint Goldstein volt a falu utolsó metszője 1943-ban. Laktak zsidók Tiszaeszláron, mikor Eichmann kiadta a parancsot a megsemmisítésre. Az első között küldték őket a megsemmisítő táborokba, mert Eichmann számára világos volt, hogy ez a körzet esik először a szovjetek kezébe.

Cigányokat is megsemmisítettek a környéken. Kelet-Európa legnagyobb részéhez hasonlóan senki nem tudja a pontos számukat, mert nem volt a közösségnek nyilvántartása. Ma talán a zsidók hiánya miatt váltak a cigányok Tiszaeszlár fő problémájává. Nagy Tibor, a jelenlegi polgármester magyarázza: „a cigányság kétharmada jó ember, de jelentős hányaduk, különösen azok, akik az utóbbi időben érkeztek ide,

nem akar dolgozni.” A falu lakosságának egyharmadát képező cigányokon kívül a pesti politikusokat okolja a környék problémáiról.

Jobbos retorikával beszél, de paradox módon irodáját a kommunizmus atyjai, Engels, Lenin és Marx képei díszítik. „A raktárban találtuk, szép képek” – mondja nevetve. Kérdezem a vérvádról. Magyarozatként kitergeti a falu térképét és elmondja, hogy a szovjet érában kb. 500 méterrel arrébb vitték a házakat a folyó áradása miatt, ezért ma már nem lehet semmit sem tudni. Azon kívül úgy véli, hogy „a zsidók talán a kellenél többet foglalkoznak az ügygel. Régen volt, ma a falunak sokkal komolyabb problémái vannak.”

A munkanélküliség gyűlöletet szít. 20,9 százalék a környéken a munkanélküliség, de ez az ijesztő adat még nem minden. A tolmács elmondja, hogy csak az jogosult segílyre, akinek legalább egy év munkaviszonya volt, ezért sok fiatal nem is igényelheti. A valódi szám ▶

Az Israel Hayom 2009. április 21-ei számának címlapja

szerinte 30 százalék. Aki dolgozik, az is messze van a meggazdagodástól, hiszen a havi 500 eurós fizetés nagyon jönnek számát. Miből telik ételre? Sokan már az autó vagy a ház árával tartoznak a banknak.

A Nyíregyházi Főiskola épületében nappal nem égnek a fények, úgy tűnik, takarékosági okokból. A hely szépen gondozott, de valami más, mint egy amerikai, nyugat-európai vagy akár izraeli kampuszban. Itt is fiatal és szép hallgatók dohányoznak és flörtölnek, de mintha vihar repítette volna el az összes iPod-ot, Macintosh-t és a világon létező hasonló dolgokat.

Az ordító szegénység és az ősi vérvád olyan érzést kelthet, mintha kihalt volna az emberség az országból. De nem lenne tisztességes így ábrázolni a dolgokat. A helyi újság például négy oldalt szentel a magyar holokauszt-napnak.

Dr. Riczu Zoltán történész, aki számos adattal járult hozzá a cikkhez, az országrész vészorkszakbeli történelméről mesél. Elmondja, hogy nem volt széleskörű együttmű-

ködés a nációkkal a helybeliek részéről, és hogy a zsidók Auschwitzba szállítása gyors volt.

Tanúk bizonyítják, hogy voltak olyanok, akik a gettóból a gyűjtőtáborba terelt zsidóknak kenyeret és tejet adtak az útra. Egy Giczkovits Erzsike nevű lányt bíróság elé állítottak, mert még a gettóba zárás előtt karonfogva sétált sárga csilagot viselő barátjával a város utcáin.

A sajnálatos események valójában akkor voltak, mikor a kevés túlélő visszatért a lágerekből. Azok, akik elrabolták a vagyonukat a háború alatt, nem örültek a visszatérőknek.

A környék lakosai szenvedtek a németektől, de sokkal többet a szovjetektől. Az egyik téma, amiről itt nem beszélnek, a nők megerőszakolása a szovjetek által a németek visszavonulása után. Riczu nagyon aggasztja a szélsőjobb megerősödése a gazdasági válság eredményeként. A felsőoktatásban részt vevő hallgatók körében is észleli a jobbra tolódást.

És mit lehet tenni?

„Megpróbálunk ismereteket adni az embereknek és reméljük, hogy ennek segítségével jó döntést hoznak” – mondja. „Civilizációs ismeretek” című kurzusának keretében elviszi tanítványait a zsinagógába, felteszi a kipát, és a zsidó- és cigánygyűlölet történetéről és jelenlegi hatásairól tart előadást.

Nem korlátozza erőfeszítéseit a közvetlen környezetre. Az Ukrajnához tartozó magyar nyelvű területen van, aki a vészorkszakról tanítana, de nincs hozzá anyaguk. Ezért a Jad Va'Sem Intézettől kapott anyagot magával viszi a határon túlra, az ukrainai magyar főiskolára és középiskolákba, hogy ottani kollégái segítségével megismertesse a vészorkszakot és harcoljon a modern fajgyűlölet ellen.

Norron Dorfan

az Israel Hayom budapesti munkatársa

A cikk az Israel Hayom című napilapban jelent meg 2009. április 21-én.

21 21.04.2010 17:16 (10:16) 20

ANNSIYIMOT AZ UNKSHI ANNSIYIMOT AZ UNKSHI ANNSIYIMOT AZ UNKSHI ANNSIYIMOT AZ UNKSHI

יום הזיכרון לשואה ולגבורה

רונן דרימן, הונגריה

כפר קטן, שנאה גדולה

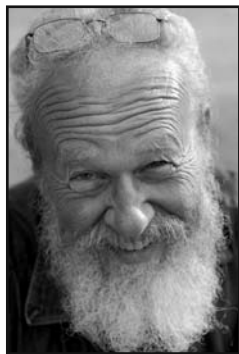
לפי 127 שנה נעלמה לידה ב-13 מהכפר טיאנסלר בהונגריה • המקומיים האשימו יהודים בריצחיה לנבחרת מסמ • עד היום תושבי האזור מכירים את עלילת הדם בטקסים בעלי נופך אנטישמי ומפנים שואה חדשה לצעירים • כמרים ברחבי המדינה מפגינים את הספור • גוגנת 2009 - אותה הגברת באותה אודת

הערב במונטס, ארטיסט ממוצא יהודי ויהודי...
 הבנות...
 העלילה...
 הונגריה...
 טיאנסלר...
 1943...
 2009...
 2010...

Az eredeti cikk: Magyarország az izraeli sajtóban. Primitív ikonosztás

Megszólalt a kakas...

„Jól értesült izraeli és magyarországi körök egybehangzó jelentése szerint Németh Miklós miniszterelnök rövidesen Izraelbe érkezik

Jichák Samir miniszterelnök e hónap közepén tett budapesti látogatásának viszonzásaként. Hivatalos forrásokból a hírt eddig még nem erősítették meg. Tény azonban, hogy az utolsó pillanatig titokban tartották Samir miniszterelnök budapesti látogatását is.

Szűrös Mátyás a magyar parlament május 12-e összehívott rendkívüli ülésén előreláthatóan megemlékezik a vészkorszak hat-százezer magyar zsidó áldozatáról. Izraelben várakozással tekintenek az esemény elé, annál inkább, mert ez lenne az első alkalom, hogy hivatalos magyar körökben sor kerül efféle megnyilvánulásra.

Ugyancsak figyelemre méltó,

hogy az idén első ízben a budapesti zsidó hitközség hivatalosan megünnepli Izrael állam kikiáltásának 41. évfordulóját.”

Somos Péter

München, 1989. április 30.

(SZER, Világhíradó)

Ennyi a rövid, húsz évvel ezelőtti tudósítás, amire a Rendszerváltás és az MTI cím alatt bukkantam rá a napokban a világhálón. A Szabad Európa Rádiót (SZER) mellékállásban tudósítottam, főállásban akkor a Kol Israel magyar részlegének szerkesztője voltam.

A negyed órás adás gondos szerkesztést igényelt. Az elengedhetetlen bejelentkezés, főhírek, időjárás-jelentés és elköszönés kábé három értékes perccel csökkentette a hírnagyra, 5-6 perces interjúra és esetleg rövid zenei részletre tagolt időt. A hírszerkesztés szempontjai egyértelműek voltak: belföldi hírek, Izrael érintő külföldi események, a zsidósággal kapcsolatos nemzetközi anyag, az arab világ hírei. A tömény politika mellett ott voltak a belföldi gazdasági, kulturális és egyéb hírek,

amikre sokszor már nem is jutott idő, különösen, ha egy hosszabbra sikerült interjú is várakozott a technikus asztalán. Zenei részleteket így jobbára csak eseménytelen napokon játszottam le – meg kell hagyni, nem volt sok ilyen alkalom –, no meg az ünnepek előestéjén.

A diplomáciai kapcsolatok újrafelvételének napján történt meg először és utoljára, hogy a tiszta műsoridő közel egyharmadát áldoztam egy teljes szám lejátszására. Különös érzés volt ott, Jeruzsálemben elindítani a lemezjátszót, és a szomszédos stúdióban várakozó kollégámmal, a jiddis adás szerkesztőjével összemosolyogva végighallgatni a héber nyelvet tört magyarsággal váltogatva éneklő kántort: „...kse'jibáne bet há'mikdás, akkor lesz az már...”

Megszólalt a kakas, és megszólaltak az Izraelben élő magyar zsidók. Tucatnyi interjút készítettem a következő hónapokban, többek között Jehuda Don közgazdász professzorral, aki a vészkorszakban átéltek után évtizedekig nem szólalt meg magyarul, Itamar Jaoz-Keszt költővel, aki az elkergetett anyanyelvről beszélt, Joszi Stern festőművésszel, akiről azt írták: héberül fest, magyar akcentussal, Hajdu András zeneszerzővel, aki Kodály tanítvány volt, és aki Tunisz és Párizs után Jeruzsálemben talált otthonra.

És megszólaltak az Izraelbe látogató magyar zsidók is. Köztük volt Hanák Péter történész professzor, aki – hogy az örömben ürem is vegyüljék – már húsz évvel ezelőtt(!) látnoki képességgel jövendölte meg a magyarországi antiszemitizmus újjáéledését és megerősödését. ■

Temetői nyitvatartás

Április 1-jétől október 15-ig:
hétfő - csütörtök: 9:00 - 16:00,
vasárnap: 9:00 - 12:00.

A temető pénteken és szombaton illetve
a zsidó és az állami ünnepeken zárva van!

A temetői iroda telefonszáma: 06-30-318-4907.

Sürgős esetben hívható: Somos Péter (06-30-490-0084).

A nyírségi Holokauszt emlékére

65 éve, 1944. április-májusban történt megyénk, városunk, Nyíregyháza zsidóságának iszonyatos szenvedése, sorstragédiája: gettóba zárása és deportálása.

Megkezdődik a végső leszámolás

1944. március 19-én a német csapatok megszállták az országot. Horthy március 22-én a nácibarát Sztójay Dömét nevezte ki miniszterelnöknek. Az új kormány gyors ütemben zsidóellenes rendeletek sokaságát adta ki. Mindenkit összeírtak, rádiókat, járműveket be kellett szolgáltatni, a zsidók részére csökkentett adagú élelmiszerjegyeket adtak, ők nem voltak jogosultak tej, vaj, zsír és más különféle élelmiszerek vásárlására, vagyonleltárt vettek fel minden ingóságról stb. Elrendelték a 10x10 cm nagyságú sárga csillag viselését.

A megszállókkal együtt érkezett Eichmann, a Birodalmi Biztonsági Hivatal zsidó osztályának vezetője és a neki alárendelt kis létszámú Különleges Bevetési Osztag (SEK). A SEK törzsében a zsidókérdés végső megoldásának, a nagyüzemi népirításnak Európa más országaiban már kipróbált, begyakorolt „szakemberei” voltak, mint pl. Abromeit, Dannecker, Novak, Seidl és vérgőzös társaik. A SEK hasonszórú magyar partnereket kapott Baký és Endre államtitkárok személyében. Ők vállalták ki az ország zsidótlanításához – saját szellemüknek és jellemüknek megfelelő – munkatársaikat.

A Belügyminisztériumban a gettósítási és deportálási terv végrehajtásához az országot 6 zsidótlanítási zónára osztották fel. A zónák száma-

Az előzmények

1920. szeptemberében az Országgyűlés elfogadta a XXV. tc.-et, a numerus clausust, a XX. századi Európa első zsidóellenes törvényét. 1938. májusában az Országgyűlés elfogadta a XV. tc.-et, az első zsidótörvényt. Ez volt az első olyan törvény, amely magyar állampolgárok között vallásuk alapján tett különbséget. 1939. márciusában az Országgyűlés elfogadta a II. tc.-et, mely bevezette a zsidó és a lakosság más „megbízhatatlan” elemei részére a katonai munkaszolgálatot. 1939. májusában a honatyák megszavazták a IV. tc.-et, a második zsidótörvényt „a zsidók közéleti és gazdasági térnyerésének korlátozásáról” címmel. Ez volt az első, kifejezetten faji alapon álló jogszabály, amely a zsidók polgári és politikai jogait korlátozta. 1941. áprilisában megjelent Bárdossy kormányfő rendelete, mely szerint mindazok, „... akik 1918. október 31-e előtt nem voltak a Nagy-Magyarország állampolgárai (...) három napon belül kötelesek az ország területét elhagyni.” 1941. augusztusában a képviselők elfogadták a XV. tc.-et, a harmadik zsidótörvényt. A jogszabály hatályon kívül helyezte a XIX. században hozott, a zsidóság egyenjogúságát megadó törvényeket. A harmadik zsidó törvény az 1935. évi német nürnbergi törvényeken alapuló fajüldöző, fasiszta törvény volt. Ugyan- ebben a hónapban történt a Kamenyec-podolszki tömegmészárlás, a magyar „előholokauszt”. Az áldozatok mintegy 18 ezer Magyarországról kitoloncolt gyermekek, nők és férfiak, zsidó családok voltak. 1942. januárjában történt a „Hideg napok”-nak nevezett délvidéki vérengzés. Az áldozatok között közel ezer fő zsidó gyermek, nő és férfi volt. 1941 és 1944 között a fronton és a jugoszláviai Bor bányáiban elpusztított munkaszolgálatosok száma meghaladta a 40 ezret.

zása egyben a végrehajtás időbeli sorrendjét is jelentette. 1. zónának Észak-kelet Magyarország és Kárpátalja területe (a kassai VIII. csendőrkerület működési körzete) lett kijelölve. A csendőrkerület parancsnoka teljhatalmat kapott az itt élő közel 200 ezer ember – csecsemőtől az agastyánig – elpusztításának megszervezésére.

Az 1. zónába tartozó, a mai Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye zsidó vallású magyar állampolgárainak gettóba zárása 1944. április 16-án kezdődött. A gettósítást elrendelő kormánydöntés jöllehet csak április 28-én lépett hatályba, megyénkben akkorra már be is fejezték annak végrehajtását. A baktalórántházi és a kisvárdai járás néhány községében

már április 8-án(!) a helyi zsidó közösség épületeibe (iskola, imaház, templom stb.) zárták össze a zsidó családokat. Ebből is látható, hogy egyes helyi kiskirályok milyen lelkesen teljesítették túl a zsidóellenes döntések végrehajtását, hogy méltó partnereik voltak a SEK tömeggyilkosainak. Megyénk területén mintegy 40 ezer főt zártak a kisvárdai (7000), a mátészalkai (18000, mások szerint 16300) és a nyíregyházi (17580, mások szerint 16600) gettókba, illetve gyűjtőtáborokba. Ebből mintegy ötezer fő volt a város zsidósága. A fenti számokban nincsenek benne az akkor ezres nagyságrendben munkaszolgálatot teljesítők.

Máig is kevesen tudják, hogy a

Nyíregyházától mintegy 17 km-re lévő Varjúlapon – amely előzőleg lengyel menekültek tábora volt – szintén április 16-án nyitották meg az ország első olyan zsidó gyűjtőtáborát, ahol szeretteiktől elszakítva – a csendőrségnél megbízhatatlanként nyilvántartott – férfiakat és néhány családot tartottak különös szigorral fogva. A mai beregi rész zsidóságának nagy részét a beregszászi gettóba telepítették.

A nyíregyházi gettó a Kótaji (ma Vasvári Pál) - Dohány - Vay Ádám és Jókai utcák, a Bessenyei (ma Hősök tere) és a Kis tér (ma Mártírok tere) által határolt körzet volt. Az e körzeten belüli házak közül mintegy 120-130 csak zsidó családok által lakott épületet jelöltek ki a vidékiek befogadására. E helyekre a Nyírség mintegy 60 településéről telepítették be a zsidó családokat. E körzeten kívül lakó nyíregyházi családok egy hétig még otthonaikban maradhattak. A Kis téri zsinagóga volt a gettó „kórháza”, annak udvarán és épületeiben volt a gettó konyhája és a raktárak. A gettót és a gyűjtőtáborokat eleve úgy jelölték ki, hogy az oda kerülő családoknak minél rosszabbak, embertelenebbek legyenek a körülményei.

A gettó esetében ezt a kijelölt épületek túlszűfölésével érték el. Mindezt jól igazolják a ma is megtalálható épületek: például a Nyírfa u. 6. számhoz 117 főt, a 8. számba 94 főt, a 10. szám alá 165 főt, a 28. szám alatti épületbe 93 főt telepítettek a már ott lakókhöz. A gyűjtőtáboroknak kijelölt tanyák, majorok pajtái, csűrjei és egyéb gazdasági épületei nem voltak alkalmasak embertömegek befogadására, főként nem heteken át való ott tartózkodásra. Sokaknak nem jutott hely, szabad ég alatt tengődtek hetekig.

A vidéki családokat a gettóból egy hét után Simapusztára (ma Felsősima) és Nyírjes-tanyára telepítet-

ték át. Az így megüresedett helyekre „költöztették” április 24-étől kezdődően azokat a városi családokat, akik addig a gettón kívül lévő lakásaikban éltek. Áttelepítésük hasonló volt a vidékiekéhez, csak nem kellett 10 km-eket gyalogolniuk és őket nem csendőrök, hanem a városi rendőrök kísérték türelmesebben, főleg kevesebb megalázással és veréssel. Az ő gettóban tartásuk is néhány napig tartott. Május elején őket is elnyelte a gyűjtőtáborok pokla. Többségük a Nagykálló melletti Harangodra, kisebb részük a már amúgy is túlszűfolt Nyírjes-tanyára került.

Egy korabeli feljegyzés leírja, hogyan vonultak a gettóból a gyűjtőtáborokba a város zsidó családjai, akiknek ősei is itt éltek, akik segítettek a város fejlődését. Sírva búcsúztak városuktól az értelmiségi családok, akik művelői, terjesztői voltak a kultúrának. A több ezres tömeget a csendőrök a vasárnap délelőtti zsúfolt városközponton hajtották át. A szomorú, elcsigázott tömeg búcsúját elnyomta a város ordas szellemű körei által e célra felfogadott zenekarnak a Korona erkélyén lévő hangszóróiból bömbölő indulója. A megrendezett cirkusznak része volt a csendőrök kíséret szitok- és ütlegadata. A helyőrség egyes tisztjei szorgalmasan fényképezték a nekik szórakoztató látványt. A lakosság reakciója vegyes volt. A járdákon a járókelők között volt, aki tapsolt, volt aki gúnyos megjegyzéseket tett, de voltak, akik elfordultak, sietős dolguk lett, voltak, akik sirtak és olyan is akadt, aki ennivalót dobott a tömegbe...

A gettóban, majd a négy gyűjtőtáborban fogvatartottak közül az embertelen körülmények, a verések és kínzások következtében több mint 30 fő vesztette életét, mások öngyilkosok lettek.

A Nyírségben mintegy százhatvan ún. kivételezett zsidó élt. Közöt-

tük sok évtizedek óta kitért, a keresztény egyházak által már befogadott vagy vegyes házasságban élő. A deportálások befejezése után egy éjszaka összeszedték, majd elhurcolták őket. Elfogásuk utáni sorsuk máig is ismeretlen.

A nyíregyházi gettó gyűjtőtáborából és a megye másik két gettójából május közepétől indított minden deportációs vonatszerelvény célállomása a halálgyár, Auschwitz II. - Birkenau volt. A Nyírség és a város zsidóságának vesztesége a vézskorszakban meghaladta a 80%-ot.

A magyar hatalmi elit negyedszázados uralma alatt terjesztett ideológiájából és manipulatív politikai tevékenységéből törvénytelenül következett a háborúba való belépés, a nemzetvesztés és a Soá.

A magyar zsidóság sorstragédiája nem 1944. március 19-ével, a német megszállással kezdődött! A Horthy Magyarország hivatalos szervei 1944 április-július között – a történelemben példa nélkül – több-százezer zsidó vallású magyar állampolgár meggyilkolásához járultak hivatalosan hozzá és működtek abban tevékenyen közre. A vidéki magyar zsidóság ilyen szervezett, gyors összegyűjtése és elhurcolásának megszervezése csakis a mintegy 200 ezer hivatalos személy részvételével és a m. kir. csendőrség brutális közreműködésével volt megvalósítható. Még a SEK hétpróbás tagjait is meglepte a helyi közreműködők készségessége ahogyan a kegyetlen feladatokat végrehajtották. A lakosság kis része asszisztált, többsége közömbös maradt, csak – az eddig ismert – mintegy ezer fő volt a kockázatot is vállaló embermentők száma.

„...mondjátok el, mi történt, mit tettek velünk...” (Mártírhalált halt anyák intelme gyermekeiknek.)

Picibaba nagy kalandja

Héhé, mi tart ennyi ideig, nem ez a megszokott rendszer, hogy ennyi ideig szöszmötölsz a fürdőben, gyorsan lezuhanyzol és rohansz vissza hozzám, hogy ölbe vegyél. Miiiiiii?! Most Apa is bevonul?! Nem együtt fogtok gügyögni nekem? Mit képzeltek Ti magatokról?

Na nézzed már, most meg rángat, én már remegek a sírástól, de ez a nő következetesen hajtogatja, hogy semmi baj kicsibaba... Ez el van tévedve... Már hogyan lenne baj, amikor még a teli pelenkám is elveszi és ideaad egy üreset, most kezdetem előlről az egészet.

Milyen ruha ez, ezt nem ismerem még, amit itt ráncigál rajtam, egyébként egyre ügyesebben húzza át a fejemen a cókókókat, határozottan fejlődik az anyukám. Apa nyakában mi az a cakkos, venne már fel, hogy megbíbalhassam... Gallér? Ez lenne a gallér? Húú, anyának is van, egész emberi formája lett, hogy így kicsípte magát, de minek, miért?

Mégsem olyan ostobák ezek, rájöttek, hogy szeretek a hordozóban lenni, hogy anya mellett ül a kocsiban a hátsó ülésen, suhanunk, zökkennünk, de jó dolgom van nekem.

Megerkeztünk valahová, mennyi ember, milyen nagyok, látom, párnák volt esze és hozott kisebbeket is, majdnem olyan kicsikék, mint én.

Jéééé, ott a nyíregyházi nagypapa, mi az a kicsi fekete a fején, ezt a szemétséget, le nem hajolna, hogy megfogdossam. Na végre, lehajolt, dádá nagypapa... Hát igen, nyíregyházi nagymama gondolt rám, neki a válláig lóg az a színes bigyó, nem engedem el, nem adom, neeeeeeeem!

Mit hajtogatja pesti nagymama, hogy gyöngyöm? Igazán felvehetett volna valami élénkebbet, ez az örökös fehér uncsi. Hát itt a nénikém, tudtam, hogy rá számíthatok ezzel a borszalagon lógó piros köves izével, de nézzed már, ez is továbbpasszol egyenesen a bácsikámhoz, húúú, nyakkendőööööö...

De szép ez az épület és mennyi férfi, mindnek van valami a fején. Aztaaaaa, de szép nagy karimájú kalapja van annak a bácsinak, héé, az az én anyukám, mi dolgod van vele? Na azért ülvöltök, hogy idegyere Anya, egye fene, jöhet a kalapos is, megengedem, hogy felemeljen, na, hajolj már lejjebb, nem érem el a cuccost, hát nem érted, most ájuljak el a sírástól, ne nyugtass, a kalapod add ide, te, te butaaaa.

Tessék, most a nagy nyújtózkodásban fejbe vertem magam, ez is a te hibád te kalapos, önző alak, miért nem adod ideeee?!

Anyukám okos, csak megértette valaki ennyi ember közül, hogy mit akarok, de lassan kicsoltok ti.

Milyen szépen szól a zene, Anya mondta, hogy az orgona és de szépen énekelnek a bácsik, csak az egészből egy hangot nem értek, de meg kell hagyni, tényleg szép, kellemesen érzem itt magam ebben a házban, szép a berendezés, hűvös van, itt az anyukám is.

Miért sír a dédi? Tessék, most

mind a két nagymama sír! Itt csak én sírhatok, hová fog ez vezetni, ha ti is sírtok! Hová megy oda fel a nyíregyházi nagypapa? Én is oda akarok menni! Mi van ott, hogy odament? Nekem senki nem mond semmit soha! Jó anyukám, ha megígéred, hogy később mi ketten odamegyünk, akkor nem böögök (egy ideig).

Most meg mit puszilgatsz, nem látok semmit, úgy ni, fordíts a többiek felé, hát milyen kiszolgálás ez...

Azt mondja Anya, hogy ezek a bácsik kettőnkért énekelnek most, hogy mi egészségsek legyünk, de kedves tőlük...

Mi a túró az a mazel tov, és miért hívnak Zisl Liebe Cháná bát Chaya Elkének? Én Ágika vagyok, nem tudjátok? Muszáj mindenkinek ezeket ismételtetni? Igen, szép nagy a szemecském, naa, most örülsz,

kinyitot

tam,
igen,
én
mindig
ilyen
okosan
nézek,
nem
tudtad?

Csak
tudnám,

miért nem megyünk már haza az én kis kuckómba, hogy fellökhessem a macit és a zebrát, ezek itt esznek-iznak, engem meg betesznek a hordozóba, különben is, elfáradtam, pihenek egy kicsit, hogy ezeknek még az ásításom is ennyire tetszik...

Az Élet Menete életképei

M e g h í v ó

*A Nyíregyházi Zsidó Hitközség meghívja tagjait,
nyíregyházi kötődésű hittestvéreit és mindazokat, akik
együttérezni kívánnak a zsidósággal
a 2009. június 14-én, vasárnap
tartandó Mártírok Emléknapjára.*

*A 11:00 órától kezdődő megemlékezést a nyíregyházi,
Kótaji úti zsidó temetőben tartjuk, ahol gyászbeszédet
mond Frölich Róbert főrabbi.*

A Nyíregyházi Zsidó Hitközség közösségi háza tetőzetének felújítása a tetőszerkezet és palák teljes cseréjével, valamint az épület és a kisbolt homlokzatának felújítása végetért. A munkálatok finanszírozása a MAZSIHISZ támogatásából valamint a londoni székhelyű Rothschild Foundation Europe elnevezésű alapítványtól pályázati úton nyert összegből történt.

T'sá beÁv

Július 29-e,

18:00

Július 30-a,

8:30

Sófár • A Nyíregyházi Zsidó Hitközség folyóirata. • web: www.sofar-ujtag.hu, postacím: 4400 Nyíregyháza, Mártírok tere 6., elektronikus levélcím: sofarujtag@gmail.com, nyirzsido@gmail.com, tel./fax: (36)-42-417-939, számlaszám: OTP 11744003-20331427 • Az újságot a szerkesztőbizottság szerkeszti. • A Sófárt a Gprint Iroda nyomtatja (4400 Nyíregyháza, Szabolcs u. 7/a.). • A Sófárban megjelenő fotókat - ha az másként nincs feltüntetve - Tóth-Ábri Péter készítette. • Az újság ingyenes. •